

Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri

Sportpersonship Orientations of Basketball and Soccer Players

Bahri GÜRPINAR*
Sinem KURŞUN**

Özet: Bu çalışmanın amacı basketbol ve futbolcuların sportmenlik yönelimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışmaya Antalya’da yaşayan, yaş ortalaması 22.07 olan ve daha evvel lisanslı olarak spor yapan 151 basketbolcu ve 161 futbolcu olmak üzere toplam 312 sporcu katılmıştır. Katılımcıların 141’i kadın 171’i erkek sporculardan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve çok boyutlu sportmenlik yönelimleri ölçeği (MSOS) kullanılmıştır. Sporcuların ölçekten aldığı puanlar ile kişisel bilgileri ve spor branşları karşılaştırılmış ve aralarındaki farklar ortaya konulmuştur. Verilerin yorumlanmasında frekans, yüzde dağılımları ve nonparametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; Kurallar ve Yönetime Saygı alt boyutunda basketbolcuların sportmenlik puanı ortalamasının futbolculardan anlamlı olarak farklı olduğu görülürken Kurallar ve Yönetime Saygı, Rakibe Saygı alt boyutu ve Ölçek Toplam puanlarında 22 ve üstü yaşa sahip sporcuların sportmenlik puanları 21 ve altı yaşa sahip sporculardan anlamlı olarak farklı olduğu ortaya konmuştur. Cinsiyete ve spor yaşına göre yapılan testlerde ise anlamlı bir ortaya çıkmamıştır.

Anahtar sözcükler: Sportmenlik, basketbol, futbol, sporcu, rakip

Abstract: The purpose of this study is to investigate the sportpersonship orientations of basketball and soccer players about some variables. There are 151 basketball and 161 soccer players, in total 312 players whose average age was 22.07, who participated in this study. Participants were 141 women and 171 man athletes and living in Antalya. The Multidimensional Sportpersonship Orientation Scale (MSOS) and a personal information form were used as the data collection tools. Sport branches and the personal information of the players and their scores, taken from the scale, were compared and the differences have been stated. Descriptions, frequency and Non-parametric Mann-Whitney U test were used in the interpretation of this data. As a result of this research, in the subscale of Respect for rules and management it was found that the average sportpersonship scores of basketball players were significantly higher than the soccer players; in the subscale of Respect for Rules and Management, Respect for Opponent and total score the average sportpersonship scores of 22 and over age were significantly higher than the 21 and under age players. There were no significance between gender and sport age and sportpersonship orientations.

Keywords: Sportpersonship, basketball, soccer, player, opponent

* Phd., Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Antalya, bahrigurpinar@akdeniz.edu.tr

** Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Antalya, kursunsinem@mynet.com

Bu çalışma 12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi’nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Sporun özünü savunan olimpiik düşünceye göre önemli olan, bir yarışını kazanmak değil o yarışına katılım göstermektir (Toohey, & Veal, 2000). Hellenlerde sporun meslek olarak görülmesi ve profesyonellik düşüncesinin spora yansması ile spor bozulmaya başlamış, sporcularda yozlaşma ortaya çıkmış, oyunlarda danişıklı dövüşler, parayla yenme ve yenilmeler; başarı için sporcularını aşırı zorlamalar başlamış bu da sporcularını, para ve çıkar için her şeyi yapabilen kişilere dönüştürmüştür (Erdemli, 1996, 158-159). Uygur rekabette, rakibin varlığı önemsenmelidir. Rakibin olmadığı yerde spor ve mücadele olamayacağı için birbirlerine karşı mücadele edenler, birbirlerini rekabetin var oluşu nedeni olarak görürse dayanışma sağlanmış olur (Erdemli, 2008, 116). Spor ve rekabetin özünü kavramış insanın, yarışmalardaki haksız başarı elde etmeye karşı çıkması da bu yüzden önemlidir (Simon, 1991, 45). Buna bağlı olarak, sportif erdem (fair play) ve sportmenlik modern sporların ortaya çıkmasından itibaren ön planda tutulmuştur, ancak spora katılanlar bunun önemini tam olarak kavrayamamışlardır (David, 2005, 225). Günümüzde spor, profesyonelce ya da amatörce yapılmaktadır. Amatörce yapılan sporların amacı katılımdır ve sağlığı korumak, güçlü olmak, dinlenmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek ve sosyal etkileşim için yapılıdır (Sessions, 2004). Ne olursa olsun kazanma duygusuyla yapılan spor ise sporcunun amacına ulaşması adına onu spor dışı yollara itebilir (Vallerand, & Losier, 1994). Spor profesyonel amaçla yapıldığında sportmenlik dışı davranışların gelişmesine neden olmaktadır (Hon, 1994). Spor eğitimcileri ise, sporun karakter gelişimine önemli katkıları olduğunun bilinciyle bundan gurur duyarlar. Buna bağlı olarak spor yapan bir kişinin içinde adalet, kendini kontrol ve cesaret gibi özellikleri barındıran sportmenlik özelliklerinin gelişmesi beklenir (Shields, & Bredemeier, 1995).

Literatüre bakıldığında yurt dışında takım sporlarındaki sportmenlik yönelimlerinin karşılaştırılması ile ilgili çalışmalara (Tucker, & Parks, 2001; Tsai, & Fung, 2005; Coulomb-Cabagno, & Rasle, 2006) rastlanırken yurt içinde böyle bir çalışmaya rastlanamamıştır. Sportmenlik yönelimlerinin farklı kültürlerde farklı olabileceği düşüncesinden yola çıkarak Türkiye’de futbol ve basketbol gibi popüler ve seyirci oranı en fazla olan 2 sporun sporcularının sportmenlik yönelimlerinin karşılaştırmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ailelerin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin genç sporcularına bir kariyer planlarken böyle bir bilgiden faydalanması sporcuların karakter gelişimlerini kontrol etmek adına onlara faydalı olacaktır. Bu bakış açısıyla bu çalışmanın amacı futbol ve basketbolcuların sportmenlik yönelimlerini karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini 2012 yılında Antalya’da lisanlı olarak spor yapan ve rastgele seçilen 161 futbolcu ve 151 basketbolcu olmak üzere toplam 312 sporcu oluşturmuştur. Araştırmaya 141 kadın 171 erkek sporcu katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Sezen (2010) tarafından yapılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimleri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipi olup 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek sosyal eğilim, kurallara saygı, sorumluluk ve rakibe saygı alt boyutlarını içermektedir.

Veri Analizi

Veriler tanımlanmasında frekans, yüzde dağılımları ve karşılaştırmalı nonparametrik testlerden Mann-Whitney U kullanılmıştır.

BULGULAR**Tablo 1.** Futbol ve Basketbolcuların Branşa Göre Sportmenlik Puanları Karşılaştırması

Ölçek	Branş	n	Sıra Ort.	Z	p
Sosyal Normlara Uyum	Futbol	161	152,52	-,808	,419
	Basketbol	151	160,74		
Kurallar ve Yönetime Saygı	Futbol	161	146,55	-2,019	,043*
	Basketbol	151	167,11		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Futbol	161	149,14	-1,508	,132
	Basketbol	151	164,35		
Rakibe Saygı	Futbol	161	156,66	-,032	,974
	Basketbol	151	156,33		
Ölçek Toplam	Futbol	161	150,01	-1,312	,189
	Basketbol	151	163,42		

Spor branşına göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda basketbolcularla futbolcuların sportmenlik puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Basketbolcuların futbolculara göre kurallara ve yönetime daha saygılı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte diğer parametrelerde anlamlı fark bulunmamasına rağmen basketbolcuların sportmenlik puanları futbolculara göre daha yüksektir.

Tablo 2. Futbol ve Basketbolcuların Cinsiyete Göre Sportmenlik Puanları Karşılaştırması

Ölçek	Branş	n	Sıra Ort.	Z	p
Sosyal Normlara Uyum	Kadın	141	159,44	-,525	,600
	Erkek	171	154,08		
Kurallar ve Yönetime Saygı	Kadın	141	160,08	-,639	,523
	Erkek	171	153,55		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Kadın	141	160,39	-,701	,483
	Erkek	171	153,29		
Rakibe Saygı	Kadın	141	159,28	-,495	,621
	Erkek	171	154,21		
Ölçek Toplam	Kadın	141	161,35	-,862	,389
	Erkek	171	152,50		

Futbol ve basketbolcuların cinsiyete göre sportmenlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşın, tüm parametrelerde kadınların sportmenlik puanlarının erkeklere göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3: Futbol ve Basketbolcuların Yaşa Göre Sportmenlik Puanları Karşılaştırması

Ölçek	Branş	n	Sıra Ort.	Z	p
Sosyal Normlara Uyum	21 ve altı	130	145,15	-1,888	,059
	22 ve üstü	182	164,60		
Kurallar ve Yönetime Saygı	21 ve altı	130	143,83	-2,105	,035*
	22 ve üstü	182	165,55		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	21 ve altı	130	150,64	-,982	,326
	22 ve üstü	182	160,68		
Rakibe Saygı	21 ve altı	130	139,14	-,2881	,004**
	22 ve üstü	182	168,90		
Ölçek Toplam	21 ve altı	130	141,95	-,2410	,016*
	22 ve üstü	182	166,90		

Yaşa göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutu ile ölçek toplam puanları ($p<0,05$) ve rakibe saygı ($p<0,01$) alt boyutunda fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre 22 yaş ve üstü sporcuların sportmenlik puanları 21 yaş ve altı sporcularına göre daha yüksektir. Ayrıca farkın anlamlı olmadığı diğer parametrelerde de yaşı büyük sporcuların sportmenlik puanları daha yüksektir.

Tablo 4: Futbol ve Basketbolcuların Spor Yaşına Göre Sportmenlik Puanları Karşılaştırması

Ölçek	Branş	n	Sıra Ort.	Z	p
Sosyal Normlara Uyum	1-9 yıl	155	162,40	-1,153	,249
	10 ve üstü	157	150,68		
Kurallar ve Yönetime Saygı	1-9 yıl	155	161,43	-,962	,336
	10 ve üstü	157	151,64		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	1-9 yıl	155	154,64	-,367	,714
	10 ve üstü	157	158,34		
Rakibe Saygı	1-9 yıl	155	155,25	-,243	,808
	10 ve üstü	157	157,73		
Ölçek Toplam	1-9 yıl	155	159,34	-,552	,581
	10 ve üstü	157	153,70		

Spor yaşına göre farklar hiçbir parametrede anlamlı değildir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada basketbol ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri incelenmiştir. Spor branşına göre basketbolcuların, futbolculara göre sportmenlik puanları daha yüksek çıkmıştır ve bu farklar bazı parametrelerde anlamlıdır. Basketbolcuların futbolculara göre kurallara ve yönetime

daha saygılı olduğu söylenebilir. Tsai, & Fung (2005) basketbolcuların voleybolculara göre, sportmenliği daha az önemseydiğini ortaya koymuştur. Tucker, & Lori (2001), temaslı ve temasız sporlardaki saldırgan davranışların mücadele sporlarından daha düşük olduğunu bulmuştur. Literatüre ve bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında spor branşlarındaki temas oranı arttığında sportmenlik davranışlarının da azaldığı düşünülebilir.

Cinsiyete göre farklar anlamlı bulunmamakla birlikte kadınların sportmenlik puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Duda *et alii* (1991) cinsiyete göre sportmenlik puanlarının farklılaştığını ortaya koymuştur. Coulomb-Cabagno, & Rascle (2006), hentbol ve futbolculara yaptığı çalışmalarında erkeklerin kadınlara oranla daha saldırgan olduğunu belirlemiştir. Tsai, & Fung (2005) de kadınların sportmenliği erkeklere göre daha çok önemseydiğini ortaya koymuştur. Tucker, & Parks (2001), kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur. Bu bağlamda araştırma sonuçları literatürle paralellik göstermekle beraber bu alanda daha çok çalışma yapmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Kadınların sportmenliği daha çok benimsemesinin nedeninin kadınların daha duygusal bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yaşa göre sportmenlik yönelimlerine bakıldığında yaşı büyük sporcuların sportmenlik puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tsai, & Fung (2005), yaşı büyük sporcuların sportmenlik yönelimlerini daha düşük bulmuştur. Coulomb-Cabagno, & Rascle (2006), rekabet seviyesi arttığında saldırgan davranışların da arttığını ortaya koymuştur. Çalışma sonuçları literatürle paralellik göstermemekle beraber genç sporcuların sportmenlik puanlarının düşük olması onların başarıya daha çok ihtiyaç duydukları için sportmenliği ikinci plana atmalarından kaynaklanabilir.

SONUÇ

Araştırma sonuçlarına bakıldığında basketbolcuların futbolculara göre kurallara daha saygılı olduğu söylenebilir. Cinsiyete göre sporcuların sportmenlik puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamasına rağmen toplam puan ve tüm alt boyutlarda kadınların sportmenlik puanları erkeklerden fazla olarak bulunmuştur. Yaşa göre kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutu ile ölçek toplam puanlarındaki farklar anlamlı bulunmuştur. Buna göre, 22 yaş ve üstü sporcuların sportmenlik puanları 21 yaş ve altı sporcularına göre daha yüksektir. Ayrıca farkın anlamlı olmadığı diğer parametrelerde de yaşı büyük sporcuların sportmenlik puanları daha yüksektir. Bu bağlamda yaşı büyük olan sporcuların daha sportmen oldukları söylenebilir. Ailelerin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin çocukları spor branşına yönlendirirken bu sonuçları göz önünde bulundurmaları yararlı olacaktır. Ayrıca kural koyucuların da bu sonuçlardan yararlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Coulomb-Cabagno, G., & Rasclé, O. (2006). "Team Sports Players' Observed Aggression as a Function of Gender Competitive Level and Sport Type". *Journal of Applied Social Psychology*, 36 (8), 1980-2000.
- David, P. (2005). *Human Rights in Youth Sport*. London: Routledge.
- Duda, J. L., Olson, L. K., & Templin, T. J. (1991). "The Relationship of Task and Ego Orientation to Sportsmanship Attitudes and the Perceived Legitimacy of Injurious Acts". *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62, 79-87.
- Erdemli, A. (2008). *Spor Yapan İnsan*. İstanbul: E Yayınları.
- Erdemli, A. (1996). *İnsan, Spor ve Olimpizm*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Hon, J. (1994). "Teaching Fair Play: The Essence of Sport". *Journal of Physical Education*, 65 (7), 70-73.
- Sessions, W. L. (2004). "Sportsmanship as Honor". *Journal of the Philosophy of Sport*, 31 (1), 47-59.
- Sezen-Balçıklı, G. (2010). "The Turkish Adaptation of Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale-MSOS: A Reliability and Validity Study". *Gazi Journal of Physical Education and Sports Science*, 15 (1), 1-10.
- Shields, D. L., & Bredemeier, B. J. (1995). *Character Development and Physical Activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Simon, R. L. (1991). *Fair Play: Sports Values and Society*. Colorado: Westview Press.
- Toohey, K., & Veal, A. J. (2000). *The Olympic Games: A Social Science Perspective*. UK: Cabi Publishing. Library of Congress Cataloging.
- Tsai, E., & Fung, L. (2005). "Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players". *Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology*, 7 (2), 37-46. Kaynak: [http://www. Athleti cinsight. com/Vol7Iss2/Sportpersonship.htm](http://www.AthletiCinsight.com/Vol7Iss2/Sportpersonship.htm)
- Tucker, L. W., & Parks, J. B. (2001). "Effects of Gender and Sport Type on Intercollegiate Athletes' Perceptions of the Legitimacy of Aggressive Behaviors in Sport". *Sociology of Sport Journal*, 18 (4), 403-413.
- Vallerand, R. J., & Losier, G. F. (1994). "Self-Determined Motivation and Sportsmanship Orientations: An Assessment of their Temporal Relationship". *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 229-245.